

Høring om regulering av konverteringsterapi. Saksordfører: Andreas Størdal

Utvalgssaksnr	Utvalg	Møtedato
30/21	Ungdomsråd	24.08.2021
40/21	Utvalg 3 Utvalg for næring og kultur	31.08.2021
58/21	Formannskapet	01.09.2021
	Kommunestyret	

Saken gjelder

Kulturdepartementet har sendt på høring forslag til lovregulering av såkalt «konverteringsterapi», med sikte på å innføre nye forbud. I noen tilfeller vil slik «terapi» fortsatt være tillatt. Kommunedirektøren foreslår at Øvre Eiker kommune, med bakgrunn i vårt verdimanifest, skal gå inn for et absolutt forbud mot slik aktivitet.

Saksopplysninger/vurderinger

Kulturdepartementet foreslår i høringsnotat å forby «konverteringsterapi» for barn under 16 eller 18 år, og overfor voksne som ikke har samtykket eller i tilfeller der det er «utilbørlig». I tilfeller der «konverteringsterapi» vil rammes av andre straffebestemmelser er det ikke nødvendig med forbud. Dette kan for eksempel være i tilfeller hvor det utøves fysisk eller psykisk vold eller tvang.

Med «konverteringsterapi» mener departementet «behandlingslignende handlinger som har som formål å få en annen til å endre eller fornekte [ev. undertrykke] sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet».

Fordi barn ikke er i stand til å gi et informert samtykke, foreslår departementet et absolutt forbud mot slik aktivitet for barn under 16 år. Siden ungdomstiden er sårbar, vil de også ha tilbakemelding på et slikt forbud for barn under 18 år.

Etter råd fra Justis- og beredskapsdepartementet, vil Kulturdepartementet ikke foreslå et absolutt forbud mot konverteringsterapi for voksne over 18 år som har samtykket, og hvor det ikke er utilbørlig av andre grunner. De mener dette er en for stor inngripen i retten til privatliv.

Kommunedirektøren mener Øvre Eiker kommune i hovedsak bør støtte departementets forslag. Kommunens verdimanifest og bakgrunn tilsier at kommunen bør arbeide mot alle former for diskriminering eller krenkende og skadelig atferd, også med utgangspunkt i seksuell legning og kjønnsidentitet. Imidlertid mener kommunedirektøren også at denne bakgrunnen tilsier at Øvre Eiker kommune bør ta til orde for å utfordre tolkningen av menneskerettighetene som Kulturdepartementet har lagt til grunn, og gå inn for et absolutt forbud også for voksne. I tillegg bør det også bli forbudt med «terapi» rettet mot kjønnsuttrykk, altså slike ting som klesdrakt og frisyre. Argumentasjonen for dette fremgår av forslaget til høringsuttalelse.

Det er ikke fritt for dilemmaer å gå inn for en slik linje. På den ene siden står hensynet til religions- og trosfrihet og privatlivets fred. På den andre siden hensynet til beskyttelse mot diskriminerende, krenkende og skadelige handlinger. I Norge er det grunn til å tro at det meste av «konverteringsterapi» foregår innen familien eller i religiøse sammenhenger, og i hvert fall i både kristne og muslimske miljøer. Kommunedirektøren mener det er viktig å diskutere hvilke hensyn som skal veie tyngst, også fordi dette er nyttige refleksjoner til annet arbeid med toleranse og inkludering.

Departementet har bedt om svar på definisjonen av konverteringsterapi, aldersgrense for absolutt forbud, forbud mot medvirkning til at barn mottar konverteringsterapi i utlandet, om forbudene bør plasseres i straffeloven eller en ny spesiallov og om det bør være forbud mot å markedsføre konverteringsterapi, i tillegg til mer generelle punkter.

Vedlegg

- 1 Høring - forslag til regulering av konverteringsterapi
- 2 Høringsnotat om regulering av konverteringsterapi
- 3 Uttalelse fra Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

Kommunedirektørens anbefaling

Øvre Eiker kommune støtter i utgangspunktet forslagene til regulering av såkalt «konverteringsterapi», men mener departementets forslag bør legge opp til mer vidtrekkende forbud.

Øvre Eiker kommune mener det er riktig å forby konverteringsterapi. Alle mennesker bør oppleve respekt for sin seksuelle legning, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, og skal få være fri fra diskriminerende, krenkende eller skadelige ord og handlinger. Konverteringsterapi kan nok i noen tilfeller være motivert av kjærlighet, men er skadelig, og uten positive virkninger. Den som utsettes for konverteringsterapi vil ofte også kunne være i en sårbar posisjon. Et forbud er derfor på sin plass.

Øvre Eiker kommune er for et absolutt forbud mot konverteringsterapi i alle sammenhenger

Øvre Eiker kommune ser at Kulturdepartementet argumenterer mot et absolutt forbud mot konverteringsterapi fordi de mener det vanskelig vil være et forholdsmessig inngrep i personens selvbestemmelse. Imidlertid mener Øvre Eiker kommune at det ikke vil være et inngrep i personers selvbestemmelse å forby andre å utøve konverteringsterapi overfor dem. En person kan fortsatt selv velge å begrense sin seksuelle identitet etter et slikt forbud, men det vil altså være forbudt å hjelpe personen å gjøre dette på en måte som rammes av lovforbudet. Selv om personen vil ha færre tilgjengelige handlingsalternativer for å begrense eller forsøke å endre sin seksuelle identitet enn før et forbud, så er personen ikke avskåret fra å gjøre dette. Med den tilgangen på fri informasjon som finnes i dag, vil det fortsatt være mulig å finne opplegg fra andre land hvor konverteringsterapi er tillatt, som personen selv kan ta i bruk. Øvre Eiker kommune kan derfor ikke se at argumentet om retten til selvbestemmelse holder.

Kulturdepartementet mener også et absolutt forbud vil stå i et spenningsforhold til skadefølgeprinsippet i norsk strafferett. Imidlertid kommer departementet i høringsnotatet inn på eksempler på at det kan foreligge et skadepotensial ved handlingen, selv ved samtykke. For det første (i høringsnotatets 8.3.3.2, 2. avsnitt), peker departementet på at et samtykke kan skje gjennom konkludent atferd, og at en person også kan komme til å angre på å ha samtykket. Konkludent atferd kan være vanskelig å bevise, og selv om gjerningspersonen bør ha plikt til å forsikre seg om

at samtykket er informert og aktivt, så kan et samtykke gis i et medrivende øyeblikk. Særlig i religiøse sammenhenger, hvor tro, inderlighet, følelsesliv og kollektiv atferd kan prege mye samhandling, så kan det være at et samtykke blir gitt på en måte som personen ikke ville gjort etter lengre overveining, refleksjon og ettertanke. Det vil ikke være overraskende om en person som angrer på å ha gitt samtykke vil kunne få større vansker i ettertid, da følelsen av å ha medvirket til det som skadet kan forverre skaden.

For det andre (på høringsnotatets side 63) peker departementet på andre forhold som kan føre til at samtykke blir gitt på en måte som personen det gjelder ikke ville ønsket å gjøre etter overveining, uten at det foreligger utilbørlige forhold. Dette kan for eksempel være «følelse av å ikke være velkommen», kriterier for medlemskap i trossamfunn og asymmetriske maktforhold som samvirker med andre faktorer.

Man kan i det hele tatt altså diskutere hvor fritt et samtykke i slike spørsmål overhodet kan være. All den tid ønsket om å fravike sin seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk neppe kan oppstå uten en sterk ytre påvirkning, mener Øvre Eiker kommune at det i denne sammenhengen er så vanskelig å skaffe til veie et reelt, fritt, informert og aktivt samtykke at det er riktig å innføre et absolutt forbud mot konverteringsterapi for alle deler av befolkningen, ut fra det skadepotensialet som ligger i slik aktivitet. All den tid et forbud retter seg mot den som utfører «terapien», og ikke den som mottar den, så mener vi dette er forenlig med retten til selvbestemmelse.

Subsidiært, dersom dette ikke blir innført, mener kommunen da også at det ut fra samme argumentasjon, og ut fra ungdomstidens sårbarhet, er naturlig å ha et absolutt forbud mot konverteringsterapi for alle under 18 år.

Øvre Eiker kommune mener legaldefinisjonen bør utvides til å omfatte kjønnsuttrykk

Øvre Eiker kommune støtter i hovedsak departementets avveininger mot religions- og trosfriheten, når det gjelder definisjonen av konverteringsterapi. Imidlertid mener departementet det er lite praktisk å inkludere «kjønnsuttrykk» som noe konverteringsterapi er rettet mot, da de antar at aktiviteten da også vil rette seg mot kjønnsidentitet. Imidlertid kan det tenkes tilfeller hvor kjønnsidentitet og seksuell orientering avviker fra kjønnsuttrykket. Departementet ser det som en ulempe at handlinger som ikke er rettet mot lesbiske, homofile, bifile eller transpersoner (lgbt-personer) da kan bli rammet av straffebudet. Imidlertid kan ikke Øvre Eiker kommune se at det er negativt at også andre blir beskyttet. Vi vil anta at det kan være like skadelig å bli utsatt for slik påvirkning, selv om det er kjønnsuttrykket som blir fokus.

Øvre Eiker kommune ønsker et vidtrekkende forbud mot å medvirke til at barn mottar konverteringsterapi i utlandet

Religiøse miljøer er ofte internasjonale. Dersom det er i religiøse miljøer konverteringsterapi i Norge er vanligst, er det grunn til å anta at det også er lett for dem å legge til rette for konverteringsterapi i utlandet. Et forbud vil dermed kunne være enkelt å omgå, hvis det ikke også blir like strengt å medvirke til konverteringsterapi i utlandet, som det vil være i Norge.

Øvre Eiker kommune ønsker en egen spesiallov

Øvre Eiker kommune ønsker i motsetning til departementet en egen spesiallov. Da det vil kunne være nødvendig for trossamfunn å søke veiledning i loven om hva som er tillatt, bør det legges stor vekt på pedagogiske hensyn, av hensyn til forutberegnelighet i strafferetten.

Øvre Eiker kommune ønsker et absolutt forbud mot å markedsføre konverteringsterapi

Som en konsekvens av Øvre Eiker kommunes ønske om et absolutt forbud mot konverteringsterapi, mener kommunen at markedsføring også bør være forbudt.

Synspunkter på lovteksten

Øvre Eiker kommune støtter følgende alternativer:

- Alternativ 2 – ny spesiallov, med følgende tekster:

- § 2, 1. ledd, 1. punktum: «Fornekte» i stedet for «undertrykke».
- § 2, 1. ledd: Ta inn 2. punktum («I vurderingen av...»).
- § 3, med følgende tekst i stedet: «Den som utfører konverteringsterapi straffes med bot eller fengsel i inntil 6 måneder. Dersom handlingen er utført overfor en person under 18 år, eller dersom mottakeren ikke har samtykket eller det foreligger andre omstendigheter som gjør handlingen utilbørlig, straffes handlingen med bot eller fengsel i inntil 1 år. I vurderingen av om det foreligger omstendigheter som gjør handlingen utilbørlig skal det særlig legges vekt på mottakerens alder og modenhet, om mottakeren har vært utsatt for press eller er forledet til å gjennomgå konverteringsterapi, og om gjerningspersonen har misbrukt avhengighets-, tillits- eller maktforhold. Det skal også legges vekt på andre forhold som påvirker mottakerens evne til å forstå hva vedkommende har samtykket til.»
- § 4, 2. ledd: Med alternativet i klammer, men uten aldersbestemmelsene.

Begrunnelse

Konverteringsterapi er skadelig, og i strid med alle menneskers rett til å utvikle og bevare sin seksuelle orientering og kjønnsidentitet.